کێن ئەوانەی سەردەبڕدرێن؟

ئیسماعیل حەمەئەمین
hamalaw@hotmail.com

1

ئەو پرسیارەی بەردەوام وەك چیرۆكنوسێك لەخۆمی دەكەم ، ئەوەیە كێن ئەوانەی لە گەرمەی ڕووداوەكاندا لەبیر دەكرێن و بەر دەست قاچی پیاوەكانی مێژوو دەكەون؟، ئەی كێن ئەوانەی كە لەژێر ناوی پیاو و ژنەكانی مێژوو خۆیان ڕیزبەند دەكەن؟، پەیوەندی ئەوانەی بەر دەست و قاچ دەكەون و ووندەبن و گۆڕیان گومدەبێت چیە بەوانەی كەوەك فیگورێكی سێنترالی هەمیشە هەبوون لە نێو زمانی گێڕانەوەدا؟، چ قەیرانێكە لە پشت دیاردەی سەربڕینی جەستەیی و سەربڕینی ڕەمزی مرۆڤەكانەوە وەستاوە ؟!، لەكامە كەلێنی سەختی مێژوویدا مرۆڤەكان سەردەبڕدرێن و سەریان لەجەستەیان دەكرێتەوە؟..

ڕووداوەكانی ئەم دوایەی ئەو ولاتەسەیرەی كەنێوی ئێراقی لێدەنێن و كەسیش خۆی بە هاولاتی ئەو ولاتە نازانێت، ئەو پرسیارانەی سەرەوەی لەلا هاروژاندم ، بەتایبەت كاتێك لەكەناڵە عەرەبیەكانەوە وێنەی ئەو پیاوانەم دەبینی لەبەر قاچی تیرۆریستە دەموچاو بەستراوەكان بەزەلیلیەوە دانیشتبوون و بە ترس و چاوی بەزەیی داواكردنەوە سەیری كامێرا و لەوێشەوە سەیری تەماشاكاران دەكرد، ماوەیەكیشی نەدەبرد دڵم دادەخورپا كاتێك لەهەمان كەناڵەوە دەمبیست كەئەوانە سەربڕاون، هەستێكی سەیر دایدەدگرتم و ئێستاش هەمان هەست لێمجودانابێتەوە كەدوورە لەهەموو هەڵسانگاندنێكی سیاسی ، دوورە لەهەموو سەیركردنێكی تەرازووی هێزەكان و كێشەی داگیركردن و یەكلایكردنەوەی گرفتە مێژووییەكان، هەستێك دوور لەمانە هەمووی ، ئازارم دەدات . زۆرجاریش ناتوانم بیری لێنەكەمەوەو خەومدەزڕێنێت، هەستێك بە قێز هاتنەوە لە كردەی پیسی و قێزەوەری مرۆڤ!!، هەستێك بەوەی كەئێمە لە دنیایەكی بێ مۆراڵدا دەژین ، گەیشتۆتە ڕادەیەك كە بالاترین هۆكاری كۆمۆنیكاتسیۆن ببێتە هۆكاری بلاوكردنەوەی قێزەوەری و بۆگەنی .

ئەوانەی كەلەسەر لاپەڕەكانی ئینتەرنێت دەقیژێنن و وەك كاریلەی تۆقیوو لنگەفرتێنانە لەنێو خوێنی خۆیاندا و كەس تواناى بەدەنگەهاتنەوەیان نیە، ئەو هەستەم لا دەهاروژێنێت كە تیرۆر و دوژمنكاری چیدی ئەوەندە دوور نیە لێمانەوە، بەڵكو لەنێو ڕۆحی ئەم سەدەیەدا خۆی بەرهەمدەهێنێتەوە، گەر شێوەكانی جەستەیش نەبن ، ئەوا چەندەها شێوازی دیكەی سەربڕین ئەنجامدەدەن، بەشێوەیەك كەئێمەی سەربڕاو هەستنەكەین بەوەی لەنێو دنیایەكدا دەژین ، بێسەربوون مەرجی یەكەمی سەركەوتنە لەژیاندا. هەر ئەو بێسەریە لەو ساتەویە،كە ئێمە بەیەك كلیككردن دەتوانین چێژ لە بینی حەرام (تابۆ) ببینین!، ئەو شتە ببینین كەنەمانبینیوە، ئەو تەماشاكردنە تێركەین، كەناماقوڵ و نامرۆییە لەگەڵ مۆراڵی مرۆڤ و دژە مۆراڵی مرۆییە، بەمانایەكی دیكە گەر ئێمە پەیوەندیشمان نەبێت بەوسەربڕینانەوە ، ئەوا بەتەماشاكردنی دەبین بەیەكێك لەو كەسانەی كەبەشدار دەبین لەو سەربڕینە! ، هەر وەك ئەوە وایە كەمن لەو ژوورەدا بم

ئەو کەسانەی تێداسەردەبڕێن کە تیرۆریستە ئیسلامیەکان سەریان لەجەستەیان دەکەنەوەو لەبەردەم کامێراکە هەڵیدەبڕن! . من هەست بەتاوان دەکەم چونکە زۆر جار ناتوانم کۆنترۆڵی خۆم بکەم کەسەیری نەکەم، هەستکردن بەتاوانکردن تێکەڵ بەهەستکردن لە قێزەوری دەبێت لەم دنیایە ، بەتایبەت کاتێك لامسەلایی هەندێك هەست پێدەکەین لەوانەی کەوامەزندە دەکەن کەئیدی ئەم کۆمەڵگایانە هەر وابوون و هەر واش دەمێننەوەو ئەوەش ڕۆتینی ژیانی داگیرکردنە وەکو چۆن هەندێك لە کۆلکەنوسەرە عەرەبەکان پۆزشی بۆ دەهێننەوە..

2

لایەکی دیکەی مەسەلەکە ئەوەیە کێن ئەوانەی سەردەبڕدرێن؟!، ئایا دیك چینی و بۆش و ڕامسفێلدن !! یاخود کۆمەڵێك هەژارو بێدەرەتانن کەبەدوای نانی ڕۆژانەیان دەگەڕێن و شەو و ڕۆژ حەماڵی دەکەن و لۆری لێدەخوڕن و زەویەك نیە تێدا بحەوێنەوە جگە لەو ساتانە نەبێت کەبۆچەند ڕۆژێك لەدوای چەند مانگ و ساڵی دەربەردەری وغەریبی مەنفاکانی ناندا، لەنێو ماڵ و منداڵی خۆیاندا دەحەوێنەوە، لەوێش ئەوەندە کێشەیان هەیە کەناتوانن بەو چەند ڕۆژەی لەوێبوونیان چارەسەری کەن، چارنیە دوای چەند ڕۆژێك دەبێت جانتا شڕەکانیان وەپێچن و بگەڕێنەوە بۆ کۆمپانیاکانیان و دیسانەوە ڕاکردن بەدووی ناندا وێڵی ئەملاوئەولایاندە کات و لەدوا جاریشدا لەبەر قاچی تیرۆریست وجەردەیەکی ئیسلامیست دەگیرسێنەوەو هەڕەشەی سەربڕینیان لێدەکرێت و لەدوا وێستگەی ژیانی هەندێك لەو هەژارانە، لەسەر لاپەڕەی ئینتەرنێتدا بەدەم هاواری ئەلاهولئەکبەرەو قیژەی خۆیانەوە سەریان لەلەشیان دەکرێتەو و ملیۆنەها تەماشاکاری ئینتەرنێتیش سەیرکارین و لەوانەشە وێنەی سەربڕینەکە لای خۆیان بپارێزن و و ببێتە ئۆبێکتێکی تێرکردنی تەماشا و سەیرکردن..

ئەمە چ سیناریۆیەکی پیس وبۆگەنە کەئەم زۆرانبازیانەی دنیا بەرهەمی دەهێنێت و چ ئاستێکی نزمی مۆرالی مرۆڤایەتیە ، کامە زۆرانبازیە کەمرۆڤ دەگەیەنێتە ئاستی قەساب و سەربڕوا و تەماشاکار و سەربڕاو ، ئەوەی بەچاوێکی ووردەوە بڕوانێتە مەسەلەکان ، ئەو پرسیارە دەکات کامەیە پرسیاری مۆراڵ لەنێو هەناوی دنیای مۆدێرنە و کامەیە ئەزمونی مۆدێرنە؟!!.

3

فۆکۆ سەرەتای کتێبی(سزاو چاودێری) بەوەسفێکی ترسناکی لەتکردنی پیاوکوژێك و کافرێکی دژ بەکڵێسا بەچوار لەتەوە، دەستپێدەکات. لەئیسلامیشدا لەتوپەتکردنی سۆفی و شاعیری گەورە حەلاج و چەندانی وەکو ئەو لاپەڕەی مێژووی ئاینەکان پڕکردۆتەوە، بەهەمان ڕەوتیش دنیای مۆدێرنە و پێشکەوتنی

تەکنەلۆژیا چەندەها کارەساتی لەو جۆرەی لەشێوەی بۆمبی هێشوویی ونابالم وچەکی کیمیاوی کۆمەڵکوژی بەرهەمهێناوە. ئیدی بیروڕاو جیدالی ئاینی وفەلسەفی لە لایەکن و مێژووی ڕیالیستی سەر زەوی ڕووداوەکان لەلایەکی دیکەن، لەنێوان ئەم دوودنیایە کەلێنی گەورە و ترسناك هەیە ، ڕۆژ بەڕۆژ ئەو کەلێنە گەورەتر و فروانتر و ترسناکتر دەبێت.

کوشتن لە نێو ئەم کەلێنانەوە سەردەردەدێنێت ، لەکەلێنی نێوان دنیای بیروڕاکان و دنیای واقعیدا ، کوشتن فینومێنێکە ،دیاردەیەکە، کەلێن و دژە کاریەکانی خوێندنەوەو تەفسیری نێوان دنیای بیروڕاکان و دنیای مامەڵەی ڕیالیستی پێکەوە گرێدەدات ، ئەو خوێنەی دەڕژێت و ئەوەی سەردەبڕدرێت شەڕی ئەو کەلێنانەن کەمۆراڵ و بەهاگشتیەکانیان تێدابەتاڵبۆتەوە، لەو بۆشاییە مۆراڵیەی بیروڕاکاندا ، مرۆڤەکان سەردەبڕدرێن و خوێنینان حەلاڵ دەکرێت.

4

کاتێك نیولیبرالیزم دەبێتە تاکرەهەندیەکی هیمۆگیناڵیتێتی و دەسەلاتخوازی یەك دەوڵەتی و بەنێوی مافی مرۆڤەوە تانك و زرێپۆش و ڕاکێتی زیرەك و هەلیکۆپتەری ئەباشی و کیشوەربڕ دەکات و پەلاماری ڕژێمێك دەدات کەخۆی بۆ ماوەی سی وپێنج ساڵی ڕەبەق پشتگیری لێکردووە، سی وپێنج ساڵی ڕەبەقە چاوی لێپۆشیوە، بەلام لە پڕێکدا لەشێوەی ڕزگاکارو بەدێهێنەری دیموکراسی شەرعیەتێك دەدا بەخۆی و ڕژێمێك دەڕوخێنێت کەخۆی پێکیهێناوە، سوپایەك چەك دەکات کەخۆی چەکی کوشندەی داوەتێ و وەك سەگی هار بەریداوەتە گەلان و میللەتان بۆ ئەوەی ئازادیان لێ زەوتبکرێت، ژەهری داوەتێ بۆ ئەوەی بەهەزاران مرۆڤ و گوڵ و گیانەوەر و مێروو ژینگە لەچەند چرکەیەکدا لەناوببات، لەوساتەوەختەدا زۆر کەلێنی گەورە لەدنیای ئێستادا کەبەهاوچەرخ ناسراوە، حەیاچوونەکانی خۆیان ئاشکرا دەکەن. ئەمە لەکاتێکدایە کەمافی مرۆڤ دەبێتە حونجەتێك بۆ بەجێهێنانی (سوستێمی تازەی جیهان) ، هەستدەکەین کەلێن و قەیرانەکانی مۆدێرنە و دنیای مۆدێرنە ئەو فینۆمینە ترسناکەی خوڵقاندووە کە هەموو دووبارە ـ کۆلۆنیالیزەکردنێکی(ڕیکۆلۆنیالیزەکردن) دنیا دەموچاوی دیار و ئاشکرایەتی، لە وکەلێنەوە مرۆڤەکان، ئەو سەربازانەی لەمبەر وئەوبەری جەنگەکاندا دەکوژرێن ، ئەوانەشی بەر هێرشی سەربڕین دەکەون ، هەمووان باجی ئەو ناتێگەیشتنە دەدەن کەلەنێو هەناوی مۆدێرنەوە سەرهەڵداوە ، ئەمە دەتوانرێت بەقەیرایکی مێژوویی دیکەی مۆدێرنە لەقەڵەمبدرێت .

پێدەچێت پرسیاری مۆراڵ تاکە پرسیاری دواخراو بێت بۆ کاتێکی نادیار ، کاتێك مرۆڤی هاوچەرخ مامەڵە لەگەڵ دنیای دەرەوەیدا دەکات ، تاکە پرسیار بێت کەناکرێت و گەر بشکرێت ئەوا دوادەخرێت بۆدوای پراکتیزەکردنی پیلانەکان! ، هەمیشە پرسیاری مۆراڵ لەدوای مامەڵەوە کراوە ، هەمیشە لەدوای ئەوەی تفەنگ داهێنرا مرۆڤ گووتویەتی بۆچی ئەم تفەنگەم دروستکرد!، کە زرێپۆش بەو ترسناکیەوە داهێنرا و ماڵەکان وێران بوون و شارەکان باشتر لەڕێگەی چەکەکانەوە خاپور کران، زاناکان وداهێنەران گووتیان بۆچی ئەوەمان کرد!! ،هەندێکیشیان ئەو پرسیارەیان نەکرد و قازانجی داهێنەنەکانیان کرد بەخەلات بۆ ئەدەب و جوانی !!، و هەندێکیشیان دوور لەهەموو پرسیارێك لە ساڵۆنی ئۆرستۆکراتیەتی ئەوروپی و

ئەمریکادا شەرابیان دەخواردەوەو باسیان لە جیهانێکی ئاسودە دەکرد.

پرسیاری مۆراڵ لەنێو هەناوی زانست و ئایدۆلۆژیای سیاسی و بیرورِاو کاندا کاتێك لەرِێگەی مامەڵەوە پراکتیزەدەبن ، پرسیارێکی ونبووە و بەدوای رِووبەرێکدا دەگەرِێت کەهەگیز نایدۆزێتەوە، پرسیاری مۆراڵ لەچوارچێوەی مامەڵەی مرۆڤدا لەگەڵ دنیای دەرەوەیدا پرسیارێکی دواخراو و شەرمنە، باجەکەی ئەوانە دەیدەن کە لەسەر لاپەرِەی ئینتەرنێتەکاندا سەردەبرِێن و لەبەرەی شەرِی نیو کۆنزەرڤاتیڤیسمەکاندا(موحافزکارە نوێیەکان) دەکەون و لەناو دەچن ، ئەوانە باجی دەدەن کە بۆمبی زیرەکی دنیای پۆست مۆدێرنەیان بەسەردا دەتەقێتەوە .

مۆراڵ و ئەخلاقێکی مرۆڤانە چەندە لەفەلسەفەدا زیندووە، ئەوەندە لەمامەڵەدا پشتگوێخراوە، ئەو کەلێنەی لەنێوان بیرورِاکان و کردەکاندا بەدرێژایی مێژوو خۆی درێژکردۆتەوە، باجەکەی ئەوانە دەیدەن سەردەبرِدرێن و دەکوژرێن.

یورگن هابرماز پێیوایە کە پرۆێکتی رِۆشنگەری هەوڵدانێکی بەردەوام بوو بۆ بە [شێوەبازکردنێکی ئەقڵانی مامەڵەی ژیان)[i] ، ئەوەشی لەو رِستەیەوە تێیدەگەین، ئەوەیە کە لەسەدەی هەژدەوە مۆدێرنە لەرِەوتی پێشکەوتنیدا هەوڵدانێك بووە لەرِێگەی زانست و هونەرەوە بۆ کۆنترۆڵکردنی هەموو (هێزە سروشتیەکان) ، ئەوەشی هێزی سروشتیە، هەموو کردارێکی مرۆڤە لە پەیوەندی و بەریەکەوتنیدا لەگەڵ جیهانی خۆی ، مامەڵەی مرۆڤە لە گەڵ خۆی و سروشت و پەیوەندیەکانی . مۆدێرنە هەوڵدانێك بوو بۆ بەئەقڵانیکردنیکردنی فۆرمی ژیان و کۆنترۆڵکردنی هەموو کەلەبەرە سەختەکانی پێشکەوتنی مرۆڤایەتی، رِۆشنگەران و سەدەی رِۆشنگەری ئەو هیوا و ئاواتەیان لەئاسۆ هەڵهێنا، کە دادوەری و جوانی و یەکسانی ، شان بەشانی پێشکەوتنی تەکنەلۆژی و ماتریاڵی بەهێڵێکی یەکسان رِێگەی خۆی ببرِێت، هەر ئەوەندەش نا ، بەڵکو لەهەوڵداندایە بۆ کۆنترۆڵکردنی هەموو بوارەکانی کۆمەڵگە.

نابێت ئەوەمان لەبیر بچێت کەمۆدێرنە پابەستە بە تێزێکی زانستی و تەکنەلۆژی و لەدوا جاردا هەمووی دەچێتە خانەی (بەرژەوەندیخوازیەوە) ، ئادۆرنۆ لەژێر ناونیشانی(ماتماتیکردنی دنیا)دا تێزەبەندی خۆی کردووە ،ئەویش کردنی دنیایە بەفابریکێکی گەورەو کردنی مرۆڤ بەو ژمارە و نوسروانەی لەسەر کارتی بانق و کۆمپانیاو لیستی حکوماتەکاندا لەنێوان بەکەڵك و بێکەڵکدا دابەشدەکرێن،(بۆنمونە ئەورپا ئێستاکێ دەیەوێت لەجیاتی پەناهەندەوەرگرتن، کۆچکردنی رِەسمی بخەنەگەرِ، ئەمەش مانای ئەوەیە ئەوانە وەردەگیرێن کەخاوەن بەهرە و توانا و برِوانامەی تاییەتن و ئەوانی دیکەش بێبەش دەکرێن، پۆلێنکردنی مرۆڤەکان بە پێی سودمەندیان سیاسەتی کۆچە و لەژێرناوی گونجاندن و تێکەڵبوون وپێکەوەژیان پەناهەندە و مافی پەناهەندەیی بۆ مرۆڤەکانی دیکە کارێکی گران دەبێت). پۆلێن کردنی مرۆڤ لەخودی خۆیدا بەرهەمی ئەقڵانیەتێکی بێبەزەیە، کەبەبێ ئەوەش هیچ پێشکەوتنێکی تەکنەلۆژی

وزانستی ڕوونادات، مرۆڤەکان لەنێو نەخشەسازی و کۆمپیوتەرەکاندا تەواوی لۆژیکی ژیانیان دەپێورێت و دابەش دەکرێن و لێیدەردەکرێن و تواناکانیان وەگەڕ دەخرێن، ئەوەی هیومانی و مرۆڤانەیە، ئەوەی مۆراڵێکی مرۆڤانەیە ، ئەوەی ڕۆحە و ڕۆحزەدیەکانی مرۆڤە، ئەوەی کەنێوی فاکتۆری مرۆڤانەیە لەو هاوکێشەیەدا جێگەی نابێتەوە.

ئەقڵیەتی ماتماتیکی ئەوەندە زیرەکە کەحەزنەکات هیچ شتێك هەبێت لەدەرەوەی هاوکێشەی ئەودا بێت، هەر بۆیە بۆ مەسەلە هیومانیەکانیش چەندەها فۆرمی ڕووکەش دەدۆزێتەوە. ئەقڵی ماتماتیکی (ئەقلانیەتێکی ترسناکە) بەتەعبیری هابرماز ، ئەقلانیەتێکە، دووبارەکۆلۆنیالیزەکردنەوە و وێرانکرد ن و تێکدانی پرۆدێکتەکانی خۆی لە نێو سوستێمە شمولیەکاندا دەکاتە کارێکی هیومانی!! ، ئەقڵیەتی ئاوەها ترسناك دەیەوێت ئێمە مامەڵە لەگەڵ دەرئەنجامەکاندا بکەین بەبێ گەڕانەوە بۆ هۆکارە دوورەکانی.

هەر ئەو ئەقڵیەتەیە حەزدەکات هەموو شتەکان لە ڕووکەشیدا بمێنێتەوە، هەموو شتێك لە فۆرمدا بێت بەبێئەوەی باس لەنێوەڕۆك بکەین، بەمەرجێك خۆی لەخودی مومارەسەی نێوخۆی وڵاتی خۆیدا، ئەوەی کەنێوی دەنەنێن (ڕۆژئاوا) ، لەنێو مومارەسەی جەوهەر و کرۆکدا سوستێمی دیموکراسیە و دەزگای چاودێرانی دیموکراسی دامەزراندووە، مەسەلەبنەڕەتیەکان لەنێو خودی وڵاتە ڕۆژئاویەکاندا لەفۆرمدا نین ئەوەندەی لەجەوهەردا مامەڵەی لەگەڵدا یەکتردا دەکەن، بەڵام ڕووکاریەت و نیمچە دیموکراسی و هەژاری و داگیرکردن و دروستکردنی دیکتاتۆرەکان لەدەرەوەی خۆیاندا بەرهەمدێنن!. ئەمەیە دووڕوویی دنیای مۆدێرنە، لەکاتێکدا بانگەشەی هیومانیەت و مافی مرۆڤ دەکات، لەهەمانکاتدا پشتگیری پیسترین و بۆگەنترین سوستێمی تۆتالیتاری دەکات، بەشێوەیەك لامسەلایی وگوێ پێنەدان دەبینین ، یاخود فەرامۆشکردن دەبینینلەبەرامبەر بیروڕایەکی هیومانی،کە لەگەڵ بەرژەوەندیەکانی خۆیاندا نەگونجێت.

ئەم دووڕوویە ئەو کەلێنەیە کەفوندەمێنتالی کریستی و ئیسلامی و ناسیونالی تێدا گەورە دەبێت ، ئەو کەلێنەیە کەمرۆڤەکانی تێدا سەردەبڕدرێت، ئەو کەلێنە کەلێنی (ئەقلانیەتی ترسناکە) کەمرۆڤایەتی بەرەو ڕووتبونەوەی مۆراڵ و بەها بالاکانی لێبوردن و پێکەوە ژیان ڕا پێچدەکات.

ئەوانەی کەبەخۆیان وجانتادبلۆماسیەکانیانەوە لەسەر مێزەکان پەیمانبەستی هاریکاری نێوان ڕۆژئاواو میللەتانی دیکە لەڕێگەی پێدانی قەرزی دوورو درێژخایەنی چەك وزرێپۆش و فڕۆکە و ڕاکێت ،دادەنیشن، هەرئەوانەن کەبەرهەمهاتووی ئەقڵیەتی ماتماتیکی و بازاڕخوازی ڕۆژئاوان، هەر ئەوانەشن کەباس لە پێکەوەژیان دەکەن، بەڵام لەڕاستیدا ئەوانە لەنێو ئەو کەلێنەوە سەریاندەرهێناوە کەنێوی ئەقڵیەتی ترسناکە.

ڕۆژئاوا پرۆژەیەکە هێشتا کارەسات بۆ ئەوانی دیکە بەرهەمدێنێ، هێشتا لەنێو خەونی نێوەند و سێنراڵیزەبوونی خۆیدایە، ئەمە ڕستەیەکی زۆر سادەی دانیشتووانی ئەوروپادا خۆی وەردەردەخات ئەویش

ڕستەی [ئاخر ئێمە جیاوازین!!]، نوسەری ئەم بابەتە لە مێزگردێکدا کەلەلایەن ڕێکخراوەچە پەکانی شاری نورنبێرگدا بانگهێشتکرابوو، لەگفتوگۆیەکدا لەگەڵ چە پێکی ئەڵمانیدا لەمەڕ بەنێو (بەرگری ئیراقی) ، چە پەئەڵمانیەکە لەگەڵ بەرگریدا بوو، لەگەڵ بەکارهێنانی هەموو توندتیژیەکدابوو دژی ئەمریکا، کوژراوە مەدەنیەکانیشی بەدەرئەنجامێکی ئاسایی هەموو بەرگریەك تێدەگەیشت. بەڵام کاتێك لێمپرسی: لەجیاتی ئەوەی تۆ پارەکۆکەیتەوە بۆ بەرگری ئێراقی ، بۆ ناچیت لە وڵاتەکەی خۆتەوە دەستپێبکەیت، بۆچی ناچیت لێرە لەئەڵمانیا، کەلێواو لێوە لە سەربازگەی گەورەی ئەمریکی ، بەرگری ئۆرگانیزە بکەیت، بەگاڵتەوە پێمگووت: من ئامادەم نارجۆکێکی دەستی بخەمە هامەرێکی ئەمریکیەوە، گەر تۆ لێرە لەنێزیك ئەم نورنبێرگەوە نارجۆکێکی چرووك و دەمەقاچانێك لەنێزیك سەربازگەی ئەمریکاییەکان بتەقێنیتەو!!، لەوەڵامدا گووتی : ئاخر ئێمە جوداین!!..

لەو ڕستەیەوە هەست بەو (ڕەگەزپەرستیە شاراوەیە) دەکەین، هەست بەو هەستکردنە بەنێوەندخوازیەدەکەین، کە ئەوانی دیکە لەدیدی (نێوەندخوازیزم)وە جگەلە پەراوێز نەبێت هیچی دیکە نین، هیچ نین جگەلەوەی ئەوانە ئەزمونەکانینان بەهیچ شێوەیەك لەئەوانەی ئێمە ناچێت، لێرەوە لە (کەئێمە جواداوازین) ڕەواخوازی سەربڕینی ئەوی دیکە ،وەك ئۆبێکتیکی بیرکردنەوەی ڕۆژئاوا لەبەرامبەر میللەتان وکولتورەکانی دیکە، شێوەی سیاسی و فیکری خۆی وەردەگرێت.

سەربڕینی ئەوانی دیکە ،بە مەرگی ئەوانی دیکە بەراوورد دەکرێت ، بە مەرگی نێوەند، سەربڕینی ئەوانی دیکە بەراوورد دەکرێت بە سەربڕینەکانی خۆ، بۆنمونە گەر تەقینەوەیەك لە ئیسرائیل تیرۆر بێت، ئەوا کوشتنی سەدەها کەس لەشاری (جەنین) بەدەست ئیسرائیلیەکانەوە، بەرگریکردنەلەخۆ. لێرەوە دەتوانین لە سادەترین پرنسیپی هەڵسوڕێنەری گەورەترین پرۆسێس (کردە) تێبگەین، دەتوانین لەوە تێبگەین کەکارەساتەکانی ڕۆژهەڵات لەسەر بنەمای چ جۆرە پرنسیپێکی سادەوە خۆی هەڵدەسوڕێنێ، پرنسیپێکە گەر لە سەر ئاستی هەست و هۆشەمەندی بیرکردنەوەی مرۆڤی ڕۆژئاوایی خۆی ئاشکرا نەکات، ئەوا لەنەست و ئەودیوو بیرکردنەوەدا زۆر بڕیار هەڵدەسوڕێنێ.

لەڕۆژئاوادا کاتێك مەکینیەك بەرهەمدەهێنرێت ، بەسەدان چاودێری تەکنیکی جگەلە هەڵسەنگاندنی بەرهەمەکانی مەکینەکە، گرنگیەکی تەواو دەدەن بەسەلامەتی مرۆڤەکان و کاریگەری ماکینەکە بۆ سەر مرۆڤەکان، بۆ سەر ژینگە، بەشێوەیەك کەزۆرجار توندڕەویشی تێدا دەکرێت، پاکوخاوێنی بەشێوەیەك (بۆنمونە لەئەڵمانیادا) پارەی بۆخەرج دەکرێت، کەئیدی دەگمەنە شوێنایەکی گشتی پیس ببینیت، ئەوەی کە ڕۆژهەڵاتیە سەرەتا سەرسام دەبێت بەو هیومانیەتە لە مامەڵەکردنی ڕۆژئاوا لەگەڵ ژینگە و ئاژەڵ و سروشت، بەڵام گەر برێك ڕۆحی بەراوردکاریمان تێدا بجولێت و لەو سەرسامیە بەچەند هەنگاوێك بێینە دەرەوە، ئەو پرسیارە لەخۆمان دەکەین، بۆچی هەر هەمان وڵات بەلایەوە گرنگ نیە گازی ژەهر بفرۆشێت بە دیکتاتۆرێکی سەرکێش وشێت؟!، بۆچی بەلایەوە گرنگ نیە چی شتی بێکەڵکە ڕەوانەی ڕۆژهەڵاتی بکات؟، بۆچی بەلایەوە گرنگ نیە کە سروشت و ئاژەڵەکانیش بەخەردەل و گازی جۆراوجۆر بفەوتێن وژەهراوی بن!!،

ئەم دووڕووە ئەخلاقیە، ئەم دەبڵ مۆراڵیەتە، سیفەتێکی ترسناك و بێبەزەیی بیرکردنەوەی ڕۆژئاوایە، ئەو ڕۆژئاوایەی لەنێو خودی خۆیدا دیموکراتە و دیکتاتۆریەت وجەنگ و هەژاری دەنێرێتە دەرەوەی خۆی.
ئەقڵیەتی ماتماتیکی و بەرژەوەندخوازی ئەوانە بەرهەمدێنێت کە پێمان دەڵێن : ئێمە تەنها بەرهەمی خۆمان فرۆشتووە، دەتوانن نەیکڕن!!. بەمەرجێك هەر خۆشی کڕیارەکەشی دروستکردووە!، کەکۆمەڵێك دیکتاتۆر و بازرگانی جەنگ و شەقاوەی ئەو کۆدێتایانە، کە خۆیان (ڕۆژئاوا) پشتگیریان کردووە، نابێت هیچ یەکێك ئەو گوتەبەناوبانگەی بەعسیەکان لەبیربکەین کەدەیانگووت: ئێمە بەدەبابەی ئەمریکیەوە هاتینە سەرحوکم!!.

ئەم (دووڕووە مۆراڵیە) دیارترین مومارەسەی ڕۆژئاوایە لەزەمەنی (کریستۆفۆکۆلمبس) ەوە تاوەکو ئێستا ، لەزەمەنی کۆلۆنیالیەتی تەقلیدیەوە تاوەکو ڕیکۆلۆنیالیزەکردنی(دووبارەکۆلۆنیالیزەکردن) نوێی ئێستای ئەمریکا لەدنیادا. لە نێوان ئەم دوو مۆراڵیەتە،لەنێوان دیوی شەیتان و فریشتەدا مرۆڤەکان سەردەبڕدرێن ، چ بەمانای جەستەیی و چ بەشێوەیەکی سومبۆلی لەڕێگەی چەوساندنەوەی جۆراوجۆرەوە.
سەربڕینەکان، ئەوەی لەسەر لاپەڕەی ئینتەرنێتەکانەوە دەیانبین، زۆر ڤێرزیۆنی و دووری ئاوەهای لەخۆ گرتووە، لەهەمانکاتیشدا زۆر بیرکردنەوەی بێبەزەیانە یاری بەچارەنوسی مرۆڤەکان دەکەن، بەشێکی ئەوانەی لەم ساڵەی دوایدا سەربڕدران ئەو مرۆڤانە بوون بەڵێندەری سوپای ئەمریکی بوون، ئەوانە بوون لەگەڵ زرێپۆش و ئەمنیەت و چەك و تفاق فرۆشتن و ئۆرگانیزەکردندا دەست بەکاربوون، ئەوانەی بەسەر پردەکەی فەلوجەوە سوتێنران و سوکایەتی بەلاشەکانیان کرا، سەر بەو کۆمپانیایانە بوون کە کاریان جاسوسی و گرتن و کوشتن و نەیارانە و لەو پۆلیس و سەربازە دڕانە پێکهاتوون بە ئارەزووی خۆیان بە پەیمانبەستی جۆراوجۆرەوە کاری کوشتن و تیرۆری سیاسی ئەنجامدەدەن، هەمان ئەوکەسانە کەسانی ناسك و ئاژەڵ خۆشەیستن لەولاتی خۆیاندا!. ئەمەیە کەنیوکۆنزەرڤاتیزمی ئەمریکایی بەرهەمی هێناوە، لەولاتێکی وەك ئێراقیشدا هەموو نەتەوەو مرۆڤەکان دەخاتە بەردەم هەڵبژاردنی سەخت و نامەقوڵ و ناجۆر، لە تێکەڵکردنی وەرەقەی یاریەکانیدا مرۆڤەکان دەخاتە بەردەم هەڵبژاردن لەنێوان ئیسلامیەتیرۆریستەکان و بەڵێندەرەکانی جەنگ و بازرگانەکاندا!، لەنێوان سەدامێکی دیکتاتۆری خۆکردە و ژیان لەژێر سایەی هەڕەشەی سوپای ئەمریکیدا کەلەهەموو کاتێکدا ئامادەیە، هەموو سیاسی وڕۆشنبیرێکی نەیار لەناوبات کەلەگەڵ سیاسەتیدا نەگونجێت، (بێگومان بەوانەشی پێدادەگرن لەسەر بەکوردستانیبوونی کەرکوك). ئیدی هەرخودی ئەم هەڵبژاردنە بەزۆر داسەپاوانە جۆرێکە لەسەربڕینی ڕەمزی مرۆڤەکان لەنێوان خراپ و خراپتر، دەگاتە ئاستێك کەئیدی بڕیاردان خۆی لەخۆیدا جۆرێکە لەسەندنەوەی بڕیار و ئیرادە لەمرۆڤ، جۆرێکە لەسەندنەوەی سەرێکی هۆشمەند و خاوەن ئیرادە لەجەستەیەکی دروست، بەجۆرێك جیهان دەبێتە شوێنای ئەو هەڵبژاردنە قوڕ وبێمانیانە، وای لێدێت

ئادۆرنۆ گوتەنی کە [لەماڵی جەلادا پیاو نابێت باس لەقەناره بکات][ii] .

نیو کۆنزەرڤاتیزمی ئەمریکایی و بەتایبەت هەڵۆکانی واشنتۆن ، دەیانەوێت بەسەرجەم نێوەندەسیاسی ورۆشنبیرەکانی دنیا بڵێن : مێژوو لە یازدەی سێپتێمبەرەوە دەستی پێکردووە، مێژووی تیرۆر هەر لەڕوخانی ئەو دووبورجە زەبەلاحەوە دەستیپێکردووە، دەیانەوێت قەناعەت بەهەمووان بکەن ، کەتیرۆ کردەیەکە (لەدەرەوەی ئەمریکایە) و ئەمریکاش دەبێت ڕێگەی لێبگرێت!!. دەیانەوێت بڵێن هەموو کردەکانی دوژمنکاری و سەربڕین و کوشتن لەدەروەی ئێمەیە، ئێمەی جوداواز ، لەنێوەکی ئەم قسەیەدا هەمان بیرۆکەی کۆلۆنیالیزەکردنەوەی دێرینەیەبەشێوەیەکی دیکە دووبارە دەبێتەوە، کەدەیانگووت ئەو میللەتانە وەحشی و دڕەندەن و ئێمە شارستانیەتیان بۆ دەهێنی، یاخود ئەوانە ناتوانن حوکمی خۆیان بکەن ن بەڵکو دەبێت لەژێر حوکمدا بن!!.

کردەی دوژمنکاری لەدیدی ئەمریکاو ئەوروپاشەوە کردەیەکە لەدیدی جاك دێریداوە، پابەندە بە پێناسەکردنی ڕۆژئاوا (بۆ خۆی و لەخودی خۆیەوە) و (لەگەڵ خۆیدا)، لەو ساتەوەختەیەوە کە ڕۆژئاوا خۆی بەکەللەسەری بیرکاری کاپیتاڵی کولتوری ئەوروپایی وڕۆژئاوایی تێدەگات!، (کاپ) بە (Kap) بەپەیی دێریدا [تایتڵێکە، ناونیشانێکە ، سەری گەورەی کاپیتاڵە وەك ناونیشانێك][iii] ، گەر خوێنەری ئازیز نەخەمە نێو مامەخولەکانی یاری زمانەوانی دێریداوە دەتوانین بڵێن: ڕۆژئاوا کە نیوەندی کلتووریەکەی ئەوروپایە، خۆی بەکەللەسەر و کاپی کلتوری دنیا تێدەگات،هەر بۆیە سەیر نیە کەئیسلامیە توندڕەوەکان ڕەهەندێکی ڕەمزیش دەدەن بەسەر لێکردنەوەی ڕۆژئاوایەکان و سروشی ئەوە دەدەن بە لایەنگرەکانیان کەلێکردنەوەی کەللەسەری ئەوان سەرتایەکە بۆ لێکردنەوەی کەللەسەری گەورەی عەلمانیەت کەڕۆژئاوایە .

ئەوروپا خۆی بەسەرچاوەی مێژووی چیرۆکە مەزنەکان تێدەگات و پێناسەی خۆی دەکات، خۆی وەك دێریدا گفتوگۆی لەسەر دەکات ، لەخودی خۆیەوە پێناسەی خۆی دەکات. ئەمەش کێشەبەندی گەورەیە کەلەسەرەوە ئاماژەمان پێدا کە لەخودی خۆتەوە و لەگەڵ خۆتدا پێناسەی خۆت بکەیت، ئیدی ئەوانی دیکە کەلەدەرەوەی ئەو کلتووردان ، هەڕەشەن و نامۆن بەکلتووری کاپیتاڵ، گەر بڕێکی دیکە ئەم تێزە شیبکەینەوە دەتوانین زۆر ئیدیاو تێزی دیکەی لەسەر بینا بکەین، دەتوانین لەو کێشە بەندیەوە سەیرە بگەین کە دێریدا باسی لێوە دەکات و دەڵێت: [نوسەرێکی وەك ڤالێری ئاوەها چاودێری ئەوروپا دەکات ، ئاوەها سەیری دەکات ، کەئەوروپا دەموچاوی کەسێکە،هێزێکی ڕێبەرایەتی لەگەڵ خۆدا هەڵگرتووە، بەمانای کاپێکە. سەرێکە چاوی هەیە و هەمیشە لەگەڵ ئاسۆگەدا خۆی دەسوڕێنێت، بەئاگایە لەو ڕێڕەوەی بۆی دەگەڕێتەوە... ئەوروپا ئەو شوێنە باشەبووە، کەئەوروپایەکان و ڕۆحی ئەوروپا ، موجیزەیان تێدا خوڵقاندووە] هەمان سەرچاوە ل21

دیارە کەلێنی گەورە لەم جۆرە بیرکردنەوەیەوە سەرهەڵدەگرێت، خودی خۆ ناسین وەك دوا پێناسەی کولتور،

کولتورێك کەدەگاتە کۆتایی وخۆی بەدوا کولتور تێدەگات، کلتورێك لەهۆشمەندی ئەقڵی ڕۆژئاوایدا خۆی بەتاکە پێوەر تێدەگات، یاخود ئەو ڕاستە پێوانەیە کەهەموو کولتورەکانی دیکەی پێدە پێوریێت، بەجۆرێك ئەم (ڕۆژئاوا سێنترالزیمە) گەشەی سەندوە کەئیدی بواری بەهێشتنەوەی هیچ لێوار وپەراوێزێك نەهێڵێتەوە، ئەو جۆرە بیرکردنەوەیە لەنێو خودی ڕۆژئاوادا گەیشتە ڕادەیەك کەیەکێکی وەکو فۆکۆیاما بکەوێتە سەر ئەو ڕاهەڵەیەی کە کاپی ڕۆژئاوایی لەکلتووری ئەمریکیایدا بەرجەستە بووە و ئەویش کۆتایی مێژووە!، دوا نوێنەرە و دوا نمونەیەی مرۆڤایەتیە، دوا نموزەجی سوستێمی سیاسی و کۆمەڵایەتیە، بەشێوەیەك کەئەم کەللەسەرە گەورەیە تەنها پێوەری خۆی بەتاکە پێوەر بزانێت، لەمەوە توند ڕەوی لەوەزیاتر پێی ڕاکێشا کە کە (هێمنگتون) جۆرێك لەو ڕاسیستی و کۆلۆنیالیزەنوێیە تیۆرەبەند بکات و ناوی (شەڕی کلتورەکان) ی لێبنێت!!. ئەمە کەرانەترین بۆچوونە!، من پێموایە هەر چەمکی کولتور خۆی لەخودی خۆیدا دژە زۆرانبازی لەوجۆرەیە، کولتورەکان یەکتری دەدوێنن وتەواو دەکەن، زانستەکان دەڕژێنەوە نێو یەك بواری مەعرەفەی شمولی مرۆڤانەوە، هونەرەکان سنورەکان دەبەزێنن و بەهەمووان یەك کەش وهەوا پێکدەهێنن ، کەئەویش ناوی کەش و هەوای کولتوری هاوچەرخە. چەمکی کولتور هەرگیز لەگەڵ چەمکی زۆرانبازی یەك ناگرنەوە، دەشێت زۆرانبازی خۆی خاوەنی کلتورێك بێت، ئەم کولتورەشی کاتێك پیادەدەکرێت دیسانەوە کەلتور بەرهەمدێنێت، بەڵام دوو کولتور زۆرانبازی بکەن ئەوە ناتێگەیشتنێکەو خوێندنەوەیەکی سیاسیانەی بەرژەوەندیدکارەی تاکڕەهەندە ، دوو شارستەنیەت زۆرانبازی بکەن، ئەوە لەوانەیە هێزە سیاسیەکان بەنێوی شارستەنیەت وکلتورەوە شەڕ بکەن، هەر وەك چۆن هەموو تاوانێك لەدنیادا لەژێر چەندە ناوێکدا خۆی ڕەوابەندی دەکات، بەڵام کلتوورەکان مانای شەڕ نازانن، لەبەر ئەوەی جەوهەری کلتور جەوهەرێکی گفتوگۆئامێزانە و تەواوکارانەیە.

هەستکردن بەوەی کە کلتوری ڕۆژئاوا تەواوکارە و گەیشتۆتە ئەو بڕوایەی هەموو کولتورەکانی دیکە بەهەڕەشە بزانێت و هەموو کولتورێك لەدەرەوەی خۆی بەبێگانە تێبگات، فۆبیای هەبێت لەهەموو کولتور و ئاینێك لەسەر زەوی خۆی چالاك بێت و بەتێکدەری کولتوری تێبگات ،لەپشت ئەم هەڵەکاریەوە کۆنزەرڤاتیزمی ئەوروپایی و ئەمریکایی وناسیونالیستەکان وەستاون، ئەوانە هەڵسوڕێنەری ئەم جۆرە خۆ زلکردنەن ، بەجۆرێك کەزۆر لەو فەیلەسوف و ڕۆشنبیرە ئۆرگانیانەی دەرەوەی دەزگای ڕۆشنبیری ڕەسمی وەك دێریدا و هابرماز و چۆمسکی و ئێدوارد سەعید و تاریق عەلی و هەزارەها ڕۆشنبیری ڕۆژهەڵات و ڕۆژئاوا دژی ئەم ناماقوڵیەتانە لە جەنگێکی فیکریدان.

هەر لەنێو خودی ڕۆژئاوادا هابرماز لەگوتاری (ڕوخانی پەیکەر مانای چیە؟)[iv] لەبڕوایەدایە کەلێنی گەورەی دنیای ئێستامان لەو بیروڕا هەڵانەوە سەرچاوەی هەڵگرتووە کە نیوکۆنزەرڤاتیزمی ئەمریکایی بەڕابەرایەتی هەڵۆکانی واشنتۆن وپنتاگۆن پیادەی دەکەن. ئەوان لەو پێشینەی بیروڕایانەوە کەوتونەتە

ئەو بڕوایەی کە دەبێت چ نمونەیەك لەدنیای ئێمەدا هەبێت ، لە نموزەجی ئەمریکایی باشتربێت؟، نموزەجێك شەڕی ساردی بردەوە و لەگەورەترین زۆرانبازی مێژوویدا بەسەرکەوتیی هاتەدەرێ نموزەجێك کەبازاڕی ئازاد دەهێنێتە گورێ و گڵۆباڵیزەکردنی دنیا لەئەستۆ دەگرێت، دەبێت لەم نموزەجە باشتر هەبێت لەدنیادا؟!. تاکرەهەندی ئەم بۆچوونانە سیاسەتی چەندەها ساڵەی ئەمریکایەکانە و هەوڵدانە بۆ سێنترالیزەکردنی ئەمریکانیزم وەك نموزەجێکی تەواوکار و ڕەها لەدنیای ئێمەدا. دووبارەکۆلۆنیالیزەکردنەوەی ناوچەکانی نەوت و گۆڕینی دەسەڵاتەکان لەئێراقەوە سەرەتای زنجیرەیەکە کەهێشتا چەندەها ئەڵقەی دیکەی بەدوودا دێت.

هابرماز لە گوتارەکەیدا لەمەڕ ئەم تیزی جەنگخوازی و دووبارە کۆلۆنیالیزەکردنەوەی دنیا دەڵێت: [ڕوخانی پەیکەرەکەی سەدام ئارگومێنێکەکە ڕەواخوازی دەبەخشێت بە ئەوان].بەڵام لەهەمان کاتیشدا هابرماز پێی وایە کەئەم جەنگانەی ئەمریکا دەوڵەتی ئەمریکاو دنیا بەرەو شێواندن ڕاپێچ دەکات [دەوڵەتێك هەموو توانا و خاسیەتەکانی کورت بکاتەوە لە نێوان جەنگ وئاشتی ، زۆر نابات ڕووبەڕووی سنوری توانای ئۆرگانیزەکردنەکانی و هۆکارەیارمەتیدەرەکانی خۆی دەبێتەوە،هەموو تێگەیشتنەکان لەمەڕ کولتورە بێگانەکان و زۆرانبازی دەسەڵاتەکان بەرەو چەندەها کەناڵی پڕهەڵەکاری ڕاپێچدەکات]، نمونەش لەسەر ئەوە هابرماز دەڵێت [لەهەزارو نۆسەدو نەوەدویەکدا ئەمریکایەکان کوێتیان ئازادکرد بەڵام نەیانتوانی دیموکراسیزەی بکەن].

لێرەوە دیموکراسیزەکردنیش لەچوارچێوەی هەڵبژاردنی داهاتوودا جێگەی گومانە لەڕووی ئەتمۆسفێرە فیکری و کەشوهەوای نیوکۆنزەرڤاتیزمدا ،بەدگومانێکی گەورەمان لەلابەجێدەهێڵێ، بەجۆرێك کەهەڵۆکان بەهەر نرخێك بێت هەڵبژاردنیان دەوێت، تەنها بۆ ئەوەی لەداشی دامەکانی دیکە بدەن، لەو دەوڵەتانەی دیکە بدەن کەساڵاهایە خۆیان چ بەچاونوقاندن لەتواناکانیان ، چ بەچەکفرۆشتنی نهێنی پێیان و چ بە ڕاوێژکاری سی ئای ئەی لەمەڕ هەڕەشەی هێزە دیموکرازخوازەکان و بەچەندەها شێوەی دیکە پشتگیریان کردوون. هەموو ئەمانە لەژێر دووڕوویی ئەمریکانیزمدا کەخاوەنی چەمکێکی تایبەتە بەتیرۆرریستی خۆی کۆرپەیی دەکات، چۆمسکی گوتەنی [تیرۆریستی لەدیدی حکومەتی ئەمریکاوە ئەوەیە کەزەرەد لەئێمەبدات، بەڵام گەر ئێمە خراپتریشیان لێبکەین ن ئەوە تیرۆر نیە][٧] ، ئیدی هەموو هەڵبژاردنەکان لەچوارچێوەی ئەو کەشوهەوایەدا لە کەنارەکانی ڕووکەشیدا دەگیرسێتەوە، هەمووی دەچێتە خانەی یاریەك کە کۆنزەرڤاتیزمی نوێی ئەمریکایی نەخشەی بۆ کێشاوە.

نابێت ئەوەش لەبیربکەین کەهێزەدیموکراسخوازەکانی نێو ئەوروپاو ئەمریکا و ڕۆژئاوا بەگشتی لەدژی ئەم هێڵەجەنگخوازی و مێژووە ڕەشەیە کەکۆنزەرڤاتیزم و تەوژمی ڕاسترەو بەگشتی لەنێو دەسەڵات ولەدەرەوەی دەسەڵات بانگەشەی بۆدەکەن خەباتدەکەن . نابێت ئەوەمان لەبیربچێت کەنیوکۆنزەڤاتیزمە ئەو ژوورانەیان بیناکرد کە فوندەمینتالیزم تێدا بحەوێتەوەو گەشەبکات، ئەوانە بەچاوپۆشین لەهەموو هێزەدیموکراخوازەکانی نێو پاکستان و ئەفغانستان ، تاڵیبانیان لە(پیشاوەر) لەڕێگەی موخابەراتی

پاكستانی و ئەفغان عەرەبەوە پەروەردەكرد، خوێنەری ئازیز نابێت ئەوەی لەبیربكات كەتالیبان زۆربەیان ئەو منداڵ و مێرد منداڵانەبوون كەلەقوتابخانە ئاینیەكاندا پەروەردەكران، لە پاڵ خوێندنی ئاین وەك ڕەوشێكی لێبوردن و خۆشەویستی ، فێری ئەویانكردن چۆن كوێرانە جیهاد بكەن ، فێریانكردن كەتەكفیركردن وكوشتن بەشێكە لەجیهاد، ئەو مێردمنداڵانە دوای چەندەها ساڵ نێردرانە نێو ئەفغانستان و شەڕی لایەنەناكۆكیەكانیان یەكلاكردەوە، ئیدی كەكاریشیان پێنەمان، لێیاندان و قاعیدەیان بەلەسەكرد بۆ ئەوەی ئەو حونجەتانەیان پێبەبەخشێت بۆ ئەوەی (سیاسەتی نوێی جیهان) پیادەبكەن. ئەو سیاسەتەی لەزەمەنی ڕۆلاند ڕیگانەوە لەژێر تایتڵی (دووبارە ئۆرگانیزەكردنەوەی نەخشەی دنیا) باسی لێوەكراوە. لەسەر ئاستی ئەوروپیش ئەم جەنگە سامناكانە و ئەم یەك جەمسەریە ئەمریكانیزمیە، ناسیونالیستەكانی ئەوروپاشی هاروژاندووە ، نەك لەبەر ئەوەی ئەوان دیموكراسیخوازترن و دژەجەنگن ، وەك لەهەڵوێستی شیراك و شرۆدەردا بینیمان، نەخێر بەڵكو لە پشتیەوە برینداركردنی شانازیەكی ناسیونالستیە، تێكەڵە بەترسێك لە لەدەستچوونی ڕۆڵی سێنترالی ئەورپا لەدنیادا، ئیدی جاك شیراك لەكاتێكدا پەستە بە بوونی سەربازی ئەمریكایی لەئێراق و ناوچەكە و بەناشەرعی تێدەگات، هەر خۆشی ئیمزای ناردنی سوپای فەرنسی دەكات بۆ ئەفریقا (ساحل العاج) ، بەمەرجێك خەڵكی ئەم وڵاتە لەم ماوەیەی دوایدا بەردەبارانیان كردن!.

ئەم دووفاقیە ، ئەم دووڕوویە، ئەم دەبڵ مۆڕاڵیە، بۆتە بەشێك لەو زۆرانبازیەی كەئەمریكا و ئەوروپا لەسەر جەستەی میللەتانی دیكە بەرپایان كردووە. لەبەرامبەر ئەمەدا ئەورپا جگە لە پەیمانی ناتۆ بیر لە پێكهێنانی هێزێكی سەربازی ئەوروپایی گەورە دەكاتەوە، لێرە و لەوێ بەهۆی ئەم زۆرانبازیە ناجۆرانەوە ، بەهۆی ئەم كەش و هەوایەی نیوكۆنزەرڤاتیز م و ئەمریكانیزمەوە،ڕۆڵی ئاسایش و سوپاو پۆلیس و دەزگاكانی چاودێری بەزەقی دێنەوەسەر شانۆی سیاسەت، كۆنزەڤاتیزم هەمیشە لەژێر ناوی هەڕەشەی دەرەكی دەگەشێتەوە، بەمەش دیسانەوە ئاینی ئیسلام وموسوڵمانان لەئەوروپا و ئەمریكادا، گەر هاتوو ئەوانە كەسانی عەلمانیش بن، ئەوا بەچاوی گومان و شێوەتاوانباریەكەوە سەیر دەكرێن، ئەو ڕاسیستیە شاراوەی كەجاران لاواز بوو، ئێستا لەگەڵ هەر تەقینەوەیەك وكارێكی تیرۆریستیدا زیاتر بەهێزتردەبن، ئوسامەبن لادن و قاعیدە نەك هەر دژی ئەمریكا و ڕاسیسزمی جیهانی نین، بەڵكو تەواو لەخزمەتی تێزەكانی ئەواندا كاردەكەن ولەمنداڵدانی ئەوانەوە سەریانجوقاوە، ئەوان ئەو بەڵگانە دەخەنە بەر دەستی ڕاستڕەو و ڕاسیست ونیوكۆنزەرڤاتیزمانە، كەسەربڕین و شانازیكردن بەلێكردنەوەی سەری مرۆڤ لەجەستەی ،نیشاندانی كولتوری ئەویدكەی ڕۆژهەلاتی وموسوڵمانە. ئەوان زیاتر دیكۆمێنت دەدەن بە ئەقڵی جەماعی تەماشاكاری ئەوروپایی كاریگەر لەژێر میدیا ورۆژنامەڕەسمیەكاندا، كەبەشێكی زۆریان لە ژێر كۆنترۆڵی ڕای ڕەسمیدا نیمچە حەقیقەت و حەقیقەت بەتەڵخی و وێنەی ناتەواو لەسەر ڕۆژهەلات و كولتورەكانی دیكە دەبیستن و دەبینین. بۆنمونە كەرپیۆرتەرێكی تەلفیزۆنێك دێتە بەغدا یان سلێمانی ، بەلایەنەوە گرنگ نیە چەندە شانۆ و شانۆكار هەیە، بەلایەنەوە گرنگ نیە چەند ڕۆژنامەی ئازاد و ئەدەبی

جوان هەیە، چەندە ڕۆشنبیری ئەکتیڤ هەیە کەسالاّهایە سەرەڕای نەبونی وجەنگ و چەوساندنەوە کاریان کردوە و ئەدەب و هونەری جوانیان بەهەرمهێناوە، ئەمانە هیچیان بۆ چاوی کامێرەکانی ئەوان جێگەی سەرنج نیە ، بەقەد هێندەی مەلایەکی تورەی توندڕەو بدۆزنەوە کەف لەدەمی بێتەدەرێ و هەڕەشەبکات لەهەموو پڕنسیبەکانی دنیای تازە، بەلای میدیای ڕەسمی ئەوروپایەو گرنگ نیە چەندە ئافرەتان خەبات دەکەن بۆ ئازادی خۆیان وتائێستا چیان کردووە، بەقەد هێندەی بەدوای چەند موحەجەبەیەکی توندڕەودا بگەڕێن کەتەنها چاویان بەدەرەوەیە و وەك خێوی ترسناك هەڕەشە لەهەموو ئازادیەك بکەن کەئافرەت پێویستە بەدەستی بهێنێت. ئەو ڕوانینە ئیستشراقیانە هێشتا دینامیکیەتی زۆربەی میدیای ڕەسمیە، کەبەداخەوە نیوکۆنزەڤاتیزم و ئەمریکانیزم زیاتر ئەو جۆرە میدیایە زەقدەکانەوە و کەش و هەوایەکی ئاوەهای بەسەر ئەوروپا و ئەمریکاو جیهانی داپۆشیوە کەپڕێتی لە توندڕەوکردنی هەموو ڕاسیسیزمێکی لاواز و پشتگیرکردنێکە بۆ هەموو ئەو هێزانەی داوای چاودێری وکۆنترۆڵکردنی ئازادیەکان دەکەن،بێگومان دەیانەوێت لەکلتوری بێگانەوە دەستپێبکەن پاشان بێنە سەر دیاریکردنی ئازادیەکانی نێو ئەوروپا (هەر لەبیمەی بێکاریەوە بیگرە تاوەکو سوستێمی تەندروستی و پەروەردە)، بێگومان لەپشت ئەمانەوە دنیایەك کۆمپانیای گەورە وەستاوە کەجەنگەکان بەرهەمدێنێن و دەیانەوێت سوستێمی دەوڵەتی کۆمەلاّیەتی بگۆڕن بەسوستمێکی شێوەئەمریکایی کە زەمانەتە کۆمەلاّیەتی و تەندروستیەکان تێدا کورتبکرێتەوە و تەسکربکرێتەوە تاڕادەی خنکاندنی هەموو هەڵبژاردنەکان..

تەماشاکاری سەربڕین و سەربڕدراو و جەلاد لەنێو ئەو کەلێنانەی بەدرێژایی ئەم گوتارەدا باسمان لێوەکرد، دەسوڕێنەوە، بەجۆرێك کەنیوکۆنزەرڤاتیزمی ئەمریکایی لەسەرێکەوە و لەسەرێکی دیکەشەوە دووڕوویی ئەخلاقی دنیای مۆدێرن پۆست مۆدێرنی ئەوروپاییش بەرهەمی هێناوە.

کردەی سەر بڕین تەنها کردەیەك نیە کۆمەڵێك تیرۆریست وپیاوکوژ بەناوی ئیسلام و جیهادەوە پێیهەڵبستن، بەڵکو کردەیەکە لەقولاّیی کەلێنەگەورەکانی نێوان مۆراڵ و بەرژەوەندیەکانی دەسەلاّتی ئەمریکاو ئەورپاوە خۆی پێکهێناوە، هەموو ئەو فیگورەپیاوکوژانەی قاعیدە وبەعس و پیاوکوژەکانی سەدام و سەرکردەو دیکتاتۆرچکەکانی ناوچەکە ، بەرهەمهاتووی پڕۆسێسێکی دوورودرێژیی مێژووییە کەلەپشتیەوە تەنها یەك زەرقاوی بچوکی ئێستاکێ نەوەستاوە، بەڵکو زەرقاویە گەورەکانی دنیای مۆدێرنی ئێمە هەڵیدەسوڕێنن !، کەلەداهاتووشدا بەناوی دیموکراسیەتەوە هەموو دیموکراسیەتێك سەردەبڕن کە هەناسە بدات، هەموو ڕۆشنبیرێکی چالاك و ئۆرگانی لەژێر پەستاوتنی مەنفاو ڕاونان و گۆشەگیرکردن ڕامدەکەن گەر ڕامبکرێت، گەر بۆشیان ڕام نەکرا ئەواچەندەها چەقۆو کێردی جۆراوجۆریان هەیە کەئامادەباشن بۆ سەربڕینی هەموو ئازادیەك کەبچێتە نێو وردەکاریەکانی ژیانەوە . کردەی سەبڕین و چێژی تەماشاو سەربڕدراو پێویستە

دیسانەوە پرسیارە قوت بکاتەوە لەبەردەمان، پرسیاری ئەوەی: بەڕاست ئەمجارەیان کێن ئەوانەی کەسەردەبڕدرێن!!.

ئەڵەمانیا ـ نورنبێرگ

28**دێسەمبەری** 2004

سەرچاوە و پەراوێزەکان

---

[i] هابرماز : مۆدێرنە وەک پرۆژەیەکی ناتەواو ـ 1994 دەزگای بڵاوکردنەوەی ریکلامی ئەڵمانی.
Jürgen, Habermas. Die Moderne ein unvollendetes Projekt. Reclam Verlag 1994

[ii] ئادۆرنۆ: پەروەردەکردنێک بەرەو پشت بەخۆبەستن.1975 دەزگای بڵاوکردنەوەی سورکامپ.
Theodor W. Adorno. Erziehung zur Muendigkeit. Suhrkamp 1975.

[iii] جاك دێریدا: کاپێکی دیکە و دیموکراتیەکی دواخراو. دەزگای چاپی سورکامپ 1992 . ل15
Jacques Derrida. Das andere Kap , die vertagte Demokratie. Shhrkamp verlag 1992

[iv] بگەڕێوە بۆ گوتاری هابرماز بەزمانی ئەڵمانی (ڕوخانی پەیکەر مانای چیە؟) لە کتێبی (ڕۆژئاوایەکی پەرتبوو) ، دەزگای چاپی سورکامپ 2004 .
Juergen Habermas. Was bedeutet Denkmalsturz?.“Der gespaltene Westen“ . SV. 2004.

[V] نوام چۆمسکی ز کۆنترۆڵکردنی میدیا.بەزمانی ئەڵمانی لەلایەن دەزگای چاپی ئەورپاوە.ل23 .
Noam Chomsky. Media Control. Europa Verlag 2002